

in na to osredotočiti preveliko pozornost, ni pa mogoče zanikati njene zanimivosti. Menim, da bi bilo vredno nekoliko bolj poudariti — kot sta to storila naša avtorja — Devov smisel za izrazno izboljševanje pesniških besedil (v kar nas prepriča primerjava obeh rokopisov četrtega zvezka) in tudi za ureditev zbirke (rokopis IV—b). Ob rokopisu IV—b po mojem lahko domnevamo, da se je Dev dobro zavedal pomembnosti ureditvene plati zbirke oziroma svojega dela za četrti zvezek Pisanic. Pesmi je očitno nanizal tako, da je opazna svojevrstna razporeditev od življenjsko bolj pomembnih in »notranjih« tem k splošnim, bolj ali manj aktualnim(!) družabno-druženim(!) temam. Vidna je razdelitev 6 + 3 ali morda celo 3 + 3 + 3: prvih šest pesmi je bolj ubranih na intimnejšo problematiko, oseбноizpovedno (pri-povednost v oblikovanju ne moti), preostale tri pa so obrnjene bolj v »zunanje« življenje. J. Koruza domneva, da je rokopis, ki je zaznamovan IV-b, starejši, IV-a pa pozneje napisan (ta je manj skrbno napisan, obsežnejši, na mnogih mestih izrazno manj uglajen in ne nazadnje brez prave razporeditvene podobe). Najpomembnejši argument vidi v pesmi *Na svojega nekeda-nega dobrutneka Sončna Roža oz. Clytia k Belinu al' soncu*, »katere 2. kitica se v rkp. 'a' začena z omembo, da je Sončni roži sijal mesec že šestkrat, odkar je izgubila sončevo milost, v rkp. 'b' pa je isto raz-dobje označeno s štirimi meseci« (str. 46). Bolj logično se mi zdi, da je Dev varianta »a« rkp. napisal najprej (morda tako, kot so pesmi nastajale, sproti, v večjih ali manjših časovnih presledkih), potem pa med devetnajstimi pesmimi izbral samo de-ve-t takih, ki bi bile primerne za objavo. Če bi namreč pritrtili J. Koruzi, bi nehote zanemarili, zanikali Devovo prizadevanje, da bi njegova pesem lepše, bolj prepričljivo zvenela, na kar nas dovolj zgovorno opozarjajo dokaj številne izboljšave v IV-b rokopisu. (Dev je očitno pretehtaval lepoto in ustreznost posameznih besed, njihovo razporeditev, nadalje funkcijo in-terpunkcije itd.) Zato bi pritegnili L. Legiši, ki meni, da je rokopis IV-b mlajši, saj se »pesnik, ki mu je za večjo dogna-nost, (se) ne bo kar tako odpovedal očit-nim izboljšavam, ki jih kaže krajši kasnejši rokopis...« (str. 394). Gotovo ima J. Koruza prav, ko meni, da je dal prav Dev obsežnejši (IV-a) rokopisni zvezek vezati skupaj s preostalimi tiskanimi zvezki, ven-dar je po vsej verjetnosti imela ta vezava v en zvezek namen: shraniti obsežnejši

rokopis samo za avtorjevo, pesnikovo ra-bo. »Srečo /mišljena je objava, op. pis./ pa naj bi poskusil prečiščeni, izbrani, zbolj-šani — to je krajši snopič« (Legiša, 395). Morda bodo nadaljnja raziskovanja poka-zala drugače, vendar bi se za sedaj opre-delili za nekoliko bolj logično rešitev.

Svoje premišljanje o obeh izdajah Pisanic naj sklenem s temi ugotovitvami: prvič, obe izdaji z vsemi dognanji pričata o zelo resnem in poglobljenem znanstvenem pri-zadevanju obeh avtorjev, da bi na novo ovrednotila Pisanice in njihov pomen za slovensko književnost; drugič, razpravlja-nje obeh avtorjev je nedvomno viden pris-pevek k našemu literarnozgodovinskemu pisanju o starejšem slovenskem slovstvu; tretjič, v njunem načinu obravnavanja sta-rejšega slovstva je vidno hotenje osvetliti starejše pesništvo z najrazličnejših vidi-kov, da bi bilo tako mogoče izreči čimbolj objektivno sodbo o kvaliteti analiziranih literarnih del, in hkrati je opazen tudi smi-sel za zanimivo in privlačno predstavitev obravnavane snovi. Ne bo pretirano, če trdimo, da gre za zelo pomembno literar-nozgodovinsko dejanje.

Gregor Kocijan
Pedagoška akademija v Ljubljani

O poskusnih snopičih učbenika za pouk književnosti v usmerjenem izobraževanju

Pred dobrimi štirimi leti (JiS 1/1974/75) sem poročal o učbeniku Vere Gregorač SLOVENČINA I, ki ga je avtorica namerila ekonomskim srednjim šolam. Svoje razmišljanje sem zaključil z željo, da bi kmalu dobili še SLOVENČINO II, III in IV. Ta želja se je doslej uresničila, vse štiri knjige so tu. Še več: ista avtorica zdaj pripravlja poskusne snopiče učbenika za pouk književnosti v okviru splošne pro-gramske osnove usmerjenega izobraževa-nja. Prva dva zvezka sta že zunaj (DDU UNIVEZUM, Lj. 77 oz. 78) in sežeta od starega orienta do vključno evropskega re-alizma in naturalizma, tretji zvezek je v tisku, četrti v pripravi. Učbenik naj bi učenci uporabljali v prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja, v pedagoških gimnazijah pa je že v rabi. Zato je tu pri-ložnost in potreba, da o vsem tem spet za-pišemo kakšno besedo.

Najprej nekaj splošnih pripomb k štirim knjigam za ekonomske šole, ki jih veliko uporabljajo tudi na šolah za odrasle pri delavskih univerzah in drugje. Avtorica je za šolsko rabo »preinterpretirala«¹ dolg niz besedil iz slovenske, jugoslovanskih in svetovne književnosti. S tem, da je odločno potisnila v ospredje leposlovno besedilo samo, je opravila resnično pomembno delo.

To dejstvo bo vsekakor obrodilo sadove v smislu hitrejšega odmikanja od pozitivistične diskripcije oziroma kulturno zgodovinskega tradicionalizma pri obravnavi književnosti v srednjih šolah, k novim metodam in oblikam dela, ki jih te knjige ponujajo in izzivajo, torej k modernejšemu obravnavanju književne ustvarjalnosti. Žal pa intenziteta avtoričinega početja, če imamo pred seboj vse štiri knjige, ni povsod enaka. Sega od resnično blestečih trenutkov do komaj sprejemljivih ohlapnosti. Metoda interpretacije, ki je v prvi knjigi razveseljevala in dosti obetala, se je v nadaljevanju mnogokje izrodila, zakrnela v nekakšne stereotipe in otopela. Vsekakor je očitno, da je ta metoda produktivnejša pri šolski obravnavi poezije kot pa pri obravnavi proze ali dramskega besedila. Pravzaprav pa se je spet pokazalo, kako nobena metoda ne more biti edinozveličavna, in da si je mogoče obetati od pestrosti zmeraj novih prijemov in postopkov veliko več.

Slabosti teh učbenikov so velikokrat tudi t. i. uvodi ali pa sinteze posameznih kompleksov učne snovi, zlasti še odsotnost nekaterih dialektičnih povezav, znotraj posameznih umetnostnih tokov pa samo zvrščanje snovi znotraj literarnih struj in še kaj. Pri tem pa je izbor besedil samih skoraj zmeraj posrečen, odlomki ustrezno zaokroženi, vpeljani in didaktično opremljeni. Dragoceno je tudi, da 4. knjiga z enako interpretiranimi besedili resnično seže v naš čas, v sodobno slovensko liriko, epiko in dramatiko, kar odpira razglede tudi marsikateremu učitelju slovenščine. Ne glede na vse pomisleke pa so te štiri knjige prvi pravi slovenski učbeniki za pouk književnosti v srednjih šolah in kot taki resnično pomembno dejanje.

Poskusni snopiči, ki nastajajo za usmerjeno izobraževanje, razkrivajo enake postopke, le da je še bolj čutiti avtoričino utesnjenost ki jo vsiljuje predlog učnega načrta za skupno programsko osnovo usmerjenega izobraževanja in vnaprej odmerjen ob-

seg učbenika. Kakor besedilo mestoma pridobiva, rekli bi lahko, da se kristalizira, pa na drugi strani izostaja marsikaj, kar smo pred štirimi leti ocenili kot didaktično potrebno in koristno.

Največ težav seveda izhaja iz koncepcije učnega načrta, ki je kar se književnosti tiče v bistvu skrčen učni načrt srednjih gimnazij oziroma drugih štiriletnih sedanjih šol, gre za krčitev iste snovi s štirih na dve leti.

To pa je ključni problem našega predmeta pri preobrazovanju srednjih šol v usmerjeno izobraževanje, problem, ki zahteva radikalne razrešitve. Gre za to, da po sedaj koncipirani poti enostavno ne bo več mogoče. Saj bo za pouk o književnosti v skupni programski osnovi usmerjenega izobraževanja na razpolago vsega poldruga ura tedensko, v dveh letih praktično ne dosti več kot sto ur. Tako obsežne snovi pa v tolikih urah enostavno ni mogoče obvladati, še zlasti ne z aktivnimi delovnimi postopki, ki jih moramo uveljaviti bolj na široko in ki jih ponuja tudi Vera Gregorač. Eno samo možnost vidim za uresničevanje predloženega učnega načrta — to pa je možnost obdelave na goli informativni ravni, s pretežno predavateljsko metodo in v frontalni obliki pouka. Tako uresničevanje nekega učnega načrta pa je v naši današnji samoupravni družbi že problem idejne narave!

Iz opisane utesnjenosti se avtorica rešuje z napotki za samostojno delo učencev, za drugačen, bolj problemski, pristop k domačemu branju, za pripravo seminarjske obravnave tega ali onega dela, kar je samo po sebi imenitno. Naloge s tem v zvezi so sicer mestoma prezahtevne — saj bodo učitelji imeli pred seboj celotno generacijo 16-, 17-letnikov in ne le izbrancev. Vendar avtorica zmeraj znova preseneča s svojo didaktično — metodično domiselnostjo in z resničnim obvladovanjem gradiva. Če bi bilo za naše delo dovolj časa, da bi moglo teči tako, kot ga načrtuje Vera Gregorač, bi smeli biti s poukom o književnosti resnično zadovoljni. Žal ne bo moglo teči niti približno tako.

Še zmeraj pa so v teh zvezkih ostale nekatere že opisane slabosti. Snov ni zvrščena dovolj problemsko, da bi bilo iz nje mogoče dojemati dialektiko razvoja književnosti, dinamiko napetosti med posameznimi literarnimi tokovi, ki je zmeraj vpeta med razvojne silnice človeške družbe, pač kot posebna oblika družbene zavesti. Uvodi,

povezave in sinteze so slejkoprej le meščansko sociološki, kvečjemu družbenopolitični, potemtakem pa veren odsev pretežnega dela slovenskega literarno zgodovinskega pisanja, ki še čaka marksističnega prevrednotenja.

Ne znam si pojasniti avtoričinega vztrajanja pri nekakšnem na glavo postavljenem zvrščanju snovi znotraj posameznih kompleksov po obrazcu: naši avtorji — jugoslovanski — svetovni. Zadeva je v opreki z logičnostjo literarnega toka, struje, smeri. Pa tudi sicer ne vidim pametnega razloga zanjo.

V nadrobnosti bi se tu ne spuščal. Opozoril bi le na eno napako, ker se je ob sicer posrečeno predstavljenem Prešernu pojavila že drugič: dan Prešernove smrti je kot slovenski kulturni praznik razglasilo predsedstvo SNOS z odlokom dne 1. februarja 1945 in ne že štirinštiridesetega.

Za zaključek: Učbeniki Vere Gregorač (pouk o književnosti) so resnično pomembna pridobitev v pedagoškem prevajanju stroke za potrebe učnovzgojne prakse. Naslednjo stopnjo v razvoju pa bo mogoče doseči le s temeljito spremembo učnih načrtov in s snovanjem didaktičnih komplektov (učbeniki, priročniki za učitelje, delovni zvezki) za razvejan sistem usmerjenega izobraževanja. Zato pa bo potrebno skupinsko delo, posameznik tega ne zmore več.

Silvo Fatur
Zavod za šolstvo v Kopru

Slovenski jezik in literatura v slovaških učbenikih

Vižzoslav Hečko: SLOVENSKO BERILO. UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE, Bratislava 1972, 73 str.

Vižzoslav Hečko: ZÁKLADY SLOVINSKEJ GRAMATIKY. UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE, Bratislava 1978, 123 str.

Leta 1972 preminuli bratislavski slovenist Vižzoslav Hečko se je v kulturnih stikih med Slovenci in Slovaki zapisal predvsem kot prevajalec slovenske književnosti. V svojem plodnem obdobju (1957—1969) je presadil v slovaški jezik precejšnje število naših proznih, dramskih in pesemskih besedil (tudi Franceta Prešerna), ki jih dovolj podrobno beleži revija *Le livre slovène*

1971. Prevajalsko delo Vižzoslava Hečka (kakor tudi drugih prevajalcev) bo potrebno v prihodnje temeljiteje osvetliti v širših interdisciplinarnih izhodiščih, kot jih pojmuje v današnjem času že definirana teorija umetniškega prevoda. V pričujočem prispevku želimo predstaviti le Hečkove učbenike, in sicer v letu 1972 izšlo *Slovensko berilo* ter skripta »*Osnove slovenske gramatike*«, ki jih je lani, šest let po avtorjevi smrti, izdala bratislavška univerza. Vižzoslav Hečko je namreč vodil skoraj deset let kot honorarni predavatelj lektorat slovenskega jezika na filozofski fakulteti v Bratislavi.

Oba učbenika sta namenjena slušateljem slavistike in imata vzgojno izobraževalne cilje: na eni strani naj bi študij slovenskega jezika dopolnil problematiko primerjalnega slovenskega jezikoslovja in vodil seveda h globljemu poznavanju materinskega jezika, na drugi strani pa znanje slovenskega jezika omogoča stik s kulturno dediščino Slovencev ter z literarno in kulturno sedanostjo republike Slovenije. Visokošolska skripta z naslovom »*Slovensko berilo*« vsebujejo 41 besedil z ustreznimi slovarčki, v katerih prevedene besede sledijo zaporedju teksta, na koncu knjige pa je že omenjeno besedišče razvrščeno po abecednem redu, kar je vsekakor v prid uporabnosti slovenske čitanke. H kriterijem, ki so odločali o izboru, gre šteti predvsem sporočilnost teksta: ob prevajanju naj bi študenti zvedeli kaj o naši deželi (iz knjige Slovenija in njeni kraji), o Ljubljani (iz učbenika Franca Jakopina), o slovenskem knjižnem jeziku (iz knjige Janka Jurančiča Južnoslovanski jeziki), o znamenitem Slovcu Franu Miklošiču (iz Zgodovine slovenske književnosti Stanka Janeža) itn. Poleg teh poljudnoznansvenih proznih odlomkov je avtor uvrstil v berilo nekatera besedila slovenskega leposlovja, med katerimi prevladujejo klasiki 19. stoletja (Prešeren, Levstik, Jenko, Gregočič). Povsem razumljiva je uvrstitev tistih leposlovnih tekstov, kjer so slovenski pesniki zapeli o Slovakah in njihovi narodnostni problematiki, npr.: Prešernov epigram *Bahači četvero bolj množnih Slavę rodov*, Aškerčeva pesem *Brat Slovak* in subjektivno uglasena *Slovaška* Josipa Murna — Alesandrova. Ne moremo mimo vtisa, da želi učbenik prikazati humoristično ubrane teme slovenskega ljudskega izročila (*Micka Kovačeva*) in umetne književnosti (teksti Frana Milčinskega in Zarka Petana), ki nekako budijo bralčevo zanimanje za našo